

Instruks for kortvarig fastholdelse i hygiejnesituationer på handicapområdet (servicelovens § 136 a)

Godkendt af: Myndighedschef Ove G. Jensen den 22.01.2020

OBS: Magtanvendelsen kræver som udgangspunkt forhåndstilladelse

1.0 Ordlyd og indhold

§ 136 a: Personalet kan kortvarigt fastholde en person i personlig hygiejne-situationer, når dette er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed.

Stk. 2: Personalelederen skal på baggrund af indberetningen, jf. § 135 a, stk. 1, vurdere, om der er behov for at anmode kommunalbestyrelsen om at træffe afgørelse om tilladelse til kortvarig fastholdelse i personlig hygiejne-situationer, jf. stk. 3. Er der anvendt kortvarig fastholdelse efter stk. 1 mere end én gang inden for 6 måneder over for den pågældende person, er personalelederen forpligtet til at anmode kommunalbestyrelsen om en sådan afgørelse.

Stk. 3: Kommunalbestyrelsen kan efter anmodning fra personalelederen, jf. stk. 2, træffe en tidsbegrænset afgørelse om, at personalet kortvarigt kan fastholde en person i personlig hygiejne-situationer, når dette er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed. Det skal samtidig gennem handleplanen, jf. § 135 a, stk. 4, søges sikret, at magtanvendelse i personlig hygiejne-situationer i fremtiden kan undgås.

Personalet kan kortvarigt fastholde en person i personlig hygiejnesituationer, når det er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed eller værdighed. Kortvarig fastholdelse kan ske akut, dvs. uden forudgående afgørelse.

Bestemmelsen kan udelukkende anvendes over for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som **ikke** er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse som f.eks. demens.

Det er som udgangspunkt frivilligt for borgeren, om borgeren ønsker (hjælp til) personlig hygiejne. Undtagelsesvist kan personalet beslutte kortvarigt at fastholde borgeren for at sikre gennemførelse af hygiejnen.

Personalet kan f.eks. kortvarigt holde en borger fysisk fast for at skifte personens ble for f.eks. at forhindre, at borgeren får udslæt på huden, eller f.eks. holde en borgers mund åben for at børste borgerens tænder for at forhindre, at borgeren får huller i tænderne. Kortvarig fastholdelse kan kun ske i de hygiejnesituationer, der fremgår af listen i magtanvendelsesbekendtgørelsen, se punkt 2.1.

Fastholdelsen skal være så kortvarig som muligt og må ikke være af mere indgribende karakter end nødvendigt for at forhindre det forestående omsorgssvigt.

2.0 Betingelser for anvendelse

Følgende betingelser skal være opfyldt og dokumenteret i Cura, før fastholdelse i hygiejnesituationer lovligt vil kunne anvendes som magtmiddel i forhold til en borger:

- Borgeren har en dokumenteret betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som ikke er en konsekvens af en erhvervet og fremadskridende mental svækkelse, f.eks. demens, og hun/han er visiteret til hjælp (§§ 83-87 eller §§ 101-104).
- Hvis borgeren er i stand til at give informeret samtykke, skal alt hvad der er muligt, forinden være foretaget for at opnå borgerens frivillige medvirken til varetagelse af borgerens hygiejne
- Alle andre muligheder end brug af fastholdelse i hygiejnesituationer skal være forgæves afprøvet eller overvejet, herunder om borgerens basale behov for personlig hygiejne med respekt for borgerens selvværd og livsførelse kan varetages på anden vis, eksempelvis ved ændring af rutiner, motivationsmetoder mm.

2.1 Hvornår skal der foreligge tilladelse fra Myndighedsafdelingen?

- Personalet kan kortvarigt fastholde en borger i en personlig hygiejnesituation én gang, når dette er nødvendigt for at sikre personens omsorg, sikkerhed og værdighed. Fastholdelsen skal registreres og indberettes.
- Lederen skal på baggrund af den enkeltstående indberetning af magtanvendelsen vurdere, om det er sandsynligt, at der på et senere tidspunkt vil være behov for et lignende indgreb over for borgeren. Hvis det er tilfældet, skal Myndighedsafdelingen anmodes om at træffe afgørelse. Socialstyrelsens [ansøgningsskema 3](#) kan anvendes
- Hvis der er anvendt kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer to gange inden for 6 måneder, er lederen forpligtet til at anmode Myndighedsafdelingen om en afgørelse. Socialstyrelsens [ansøgningsskema 3](#) kan anvendes.
- Kortvarig fastholdelse i hygiejnesituationer kan, uanset om det kan ske med eller uden tilladelse fra Myndighedsafdelingen kun ske, hvis det er absolut nødvendigt for at kunne varetage omsorgspligten i forbindelse med følgende situationer:
 - 1) Tandbørstning
 - 2) Barbering
 - 3) Hårvask, badning, håndvask og tøjskift
 - 4) Klipning af hår og negle
 - 5) Skiftning af bleer og bind
 - 6) Plejning af hud
 - 7) Fjernelse af madrester og andre genstande i kindpose, mundhule, øre og næse
 - 8) Rensning af sår

Listen er udtømmende, dvs. der ikke er andre situationer, hvor fastholdelse af hygiejnemæssige grunde er tilladte

- Myndighedsafdelingens tilladelse gives for en periode på 12 måneder. Tilladelsen kan forlænges, hvis betingelserne fortsat er opfyldt efter 12 måneder.
- Tilladelsen fra Myndighedsafdelingen skal indeholde en konkret beskrivelse af, hvilke konkrete hygiejneforhold tilladelsen vedrører.

2.2 Ibrugtagning (når tilladelse fra Myndighedsafdelingen er givet)

- Fastholdelsen må kun ske i overensstemmelse med tilladelsens indhold og **ikke** i forbindelse med andre hygiejnesituationer.

- Personalet må kun anvende hænder, arme og overkrop til fastholdelsen. Det er ikke tilladt at bruge sin kropsvægt til at holde borgeren nede, ligesom det ikke er tilladt at bruge hjælpemidler til fastholdelsen.
- Fastholdelsens intensitet må aldrig få karakter af et legemligt angreb.
- Personalet skal løbende vurdere, om der er mulighed for at iværksætte andre foranstaltninger end magtanvendelse via kortvarig fastholdelse i hygiejnesituationer.

2.3 Akut behov for fastholdelse i hygiejnesituationer (nødret)

Fastholdelse i hygiejnesituationer ud over to gange inden for 6 måneder uden forhåndsgodkendelse, må kun finde sted i nødstilfælde.

Læs nedenstående eksempel:

”Marie som er udviklingshæmmet i svær grad bruger ble og vil kun medvirke til at få bleen skiftet af 3 bestemte medarbejdere. På grund af kursus og sygdom er der opstået en situation, hvor alle 3 medarbejdere alle er fraværende og vil være det indtil mandag morgen. Sidste gang det skete, hvilket var for hhv. 1 og 3 måneder siden. Dengang accepterede Marie hjælpen fra andre ansatte med undtagelse af to gange, hvor det sidst var nødvendigt at bruge magt. Lederen vurderede ikke, at der ville blive behov for det igen, men denne her gang lykkes ikke for andre ansatte på stedet at motivere Marie til at acceptere bleskift og Marie viser nu tydelige tegn på gener og ubehag. Personalet er bekymret, fordi Marie i forvejen lider af hudløshed og eksem i bleområdet. Lægen har indskærpet, at det er vigtigt med hyppige bleskift. Af hensyn hertil og til Maries værdighed (lugtgener og udsivning) er der ingen tvivl om, at bleskift ikke kan vente længere. En tilladelse kan i givet fald først indhentes mandag morgen, dvs. 2 ½ døgn senere”.

I denne situation vil betingelserne for akut fastholdelse (= uden tilladelse fra Myndighedsafdelingen) ved skift af ble og tøjskift være opfyldt, fordi

- Det er absolut nødvendigt for at varetage omsorgspligten.
- Det er ikke muligt at gennemføre nødvendigt bleskift på anden vis.
- Ulovligheden (at der ikke er tilladelse) er af mindre betydning i forhold til den skade, der afværges.
- Situationen har ikke kunnet forudses.

Fastholdelse i hygiejnesituationer, uden godkendelse, skal registreres straks og senest 3 dage efter episoden. [Indberetningsskemaet 1 a](#) skal indsendes månedligt til de adresser, der nævnt ovenfor under afsnittet *Registreringer og indberetninger*

2.4 Omsorgspligt

- Foranstaltninger, som udelukkende iværksættes med henblik på at skabe øget tryghed eller forhindre skader og som ikke samtidig mod borgerens vilje forhindrer denne i at flytte sig fra et sted til et andet, er ikke magtanvendelse – men er det man kalder omsorgspligt.

Eksempel:

Klaus, der er dement, kan godt selv gå i bad, men udviser utryghed. Personalet har fundet ud af, at denne utryghed forsvinder, hvis en medarbejder holder fast i overarmen på Klaus, mens han bader. Medarbejderen giver slip, så snart Klaus gør tegn til, at han vil ud af badet igen.

2.5 Dokumentationskrav

I forbindelse med magtanvendelsen skal følgende punkter dokumenteres i CURA:

- Formålet med magtanvendelsen.
- Hvad der forgæves er gjort/overvejet for at undgå magtanvendelsen
- Om der er søgt og opnået forhåndsgodkendelse.
- Hvornår magtanvendelsen er sat i værk.
- Hvilket tilsyn, lederen har besluttet under magtanvendelsen, overvejelserne herom og hvornår der er ført tilsyn.

3.0 Hvor kan bestemmelsen anvendes?

Bestemmelsen kan anvendes både i botilbud, dagtilbud, og den kan ligeledes anvendes under udflugter og lignende. Bestemmelsen kan endvidere anvendes i borgerens eget hjem i tilfælde, hvor borgeren ikke bor på et botilbud eller opholder sig på et dagtilbud, men derimod modtager hjælp og støtte i sin private bolig.

Botilbud omfatter f.eks. midlertidige boformer efter § 107, længerevarende boformer efter § 108, almene plejeboliger efter almenboliglovens § 5, stk. 2, plejehjem og lignende efter servicelovens § 192, friplejeboliger efter friplejeboligloven og andre tilsvarende boformer, hvor hjælpen udgår fra servicearealer, og hvor der er fast tilknyttet personale.

Dagtilbud omfatter beskyttet beskæftigelse efter § 103, aktivitets- og samværstilbud efter § 104 og aflastningstilbud efter § 84.

4.0 Registrering og indberetning

Magtanvendelse i form af kortvarig fastholdelse i personlig hygiejnesituationer skal registreres og indberettes i på det særlige [indberetningsskema 1 a](#), som finde på Socialstyrelsens hjemmeside og i Cura. Skemaet udfyldes straks og senest 3 dage efter episoden af det personale, som har foretaget fastholdelsen. Lederen er ansvarlig for den videre proces i forbindelse med indberetningen. Indberetningsskemaerne skal indsendes en gang hver måned.

Indberetning skal efter servicelovens § 135 a ske til:

- Aalborg Kommune via Cura og
- til Socialtilsyn Nord, sikkerpost.socialtilsynnord@hjoerring.dk, hvis borgeren har ophold i et tilbud, som er underlagt tilsyn fra Socialtilsyn Nord og

- til borgerens egen handlekommune (sikker post), hvis denne er en anden end Aalborg Kommune eller til Regionen, hvis borgeren har ophold i et regionalt botilbud. Se kontaktinfo i borgerens sag i Cura.

5.0 Orienteringspligt og klageadgang:

5.1 Orienteringspligt

Personalelederen skal efter SEL § 135 a, stk. 3 jævnligt, hvilket i praksis er ca. 1 gang om måneden, orientere personens pårørende, fremtidsfuldmægtige, værge eller anden repræsentant om de indgreb, der skal registreres og indberettes. Orienteringen skal også indeholde en klagevejledning. Orienteringen kan både gives skriftligt og mundtligt.

5.2 Klageadgang

Magtanvendelse kan påklages til enten Ankestyrelsen (servicelovens § 133, stk. 2) eller til kommunen (servicelovens § 133 a, stk. 1).

Klager over *afgørelser* om tilladelse til kortvarig fastholdelse i personlige hygiejnesituationer sendes til Ankestyrelsen.

Klager over *personalets anvendelse* af magt uden forudgående afgørelse indbringes for kommunen. Klager skal indgives til Myndighedsafdelingen. Klagen kan også indgives til botilbudslederen, som herefter videregiver klagen til behandling hos Myndighedsafdelingens jurister.

6.0 Handleplan

SEL § 135 a, stk. 4 pålægger kommunen at udarbejde en handleplan for alle personer, overfor hvem der er truffet beslutning om magtanvendelse.

Handleplanen udarbejdes af botilbudslederen, hjemmeplejelederen eller hjemme- eller plejehjemslederen. Det skal så vidt muligt ske i samarbejde med borgeren. Borgerens rådgiver inddrages efter behov.

Handleplanen jf. [SEL § 141](#) skal angive:

- formålet med indsatsen således at behovet for indgreb kan afsluttes
- hvilken indsats, der er nødvendig for at opnå formålet
- den forventede varighed af indsatsen

Handleplanen registreret i Cura.

7.0 Yderligere vejledning

Myndighedsafdelingens jurister kan kontaktes for yderligere vejledning på telefon 25200187 Inden for normal arbejdstid. På handicapområdet kan handicapafdelingens jurist kontaktes på telefon 31997407.

Ved akut behov for juridisk hjælp i forhold til magtanvendelse uden for normal arbejdstid kan Myndighedschef Ove G. Jensen kontaktes på tlf. nr. 25 20 54 20.